

Δημιουργικές εργασίες

ΜΠΡΑΓΚΑΤΖΗΣ

ΛΑΛΙΩΤΗΣ

ΝΑΛΜΠΑΝΤΗΣ

ΜΠΟΥΤΣΙΟΥΚΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΘΕΜΑ: Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

ΤΑΞΗ: Β2

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΒΟΓΙΑΤΖΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ**

Ο **Βυζαντινός στρατός** ή **ανατολικός ρωμαϊκός στρατός** ήταν το κύριο στρατιωτικό σώμα των [βυζαντινών](#) ενόπλων δυνάμεων, που υπηρετούσε παράλληλα με το [Βυζαντινό Πολεμικό Ναυτικό](#). Αποτελούσε τη φυσική συνέχεια των [Λεγεώνων](#) της αρχαίας [Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας](#) και διατηρούσε το ίδιο επίπεδο πειθαρχίας, δυναμισμού και οργάνωσης. Μάλιστα, για ένα μεγάλο κομμάτι της ιστορίας του, ο Βυζαντινός στρατός συνιστούσε την πιο ισχυρή και αποτελεσματική στρατιωτική δύναμη ολόκληρης της [Ευρώπης](#).

Ξένοι και Μισθοφόροι Στρατιώτες

Κατά τα 1.123 χρόνια της ύπαρξής του, από τη μεταφορά της πρωτεύουσας της αυτοκρατορίας στην [Κωνσταντινούπολη](#) στις [11 Μαΐου](#) του [330](#). Μέχρι την άλωση της Πόλης στις [29 Μαΐου](#) του [1453](#), ο Βυζαντινός στρατός χρησιμοποίησε στρατεύματα προερχόμενα από πολλές διαφορετικές εθνικές ομάδες. Αυτά τα στρατεύματα συμπλήρωναν και υποστήριζαν τον τακτικό Βυζαντινό στρατό. Κάποιες φορές αποτέλεσαν ακόμη και τον κορμό του στρατού αυτού. Μα για το μεγαλύτερο μέρος της μακράς του ιστορίας, αυτοί οι ξένοι μισθοφόροι αντανακλούσαν τον πλούτο και την αίγλη της [Βυζαντινής αυτοκρατορίας](#), αφού ο αυτοκράτορας που ήταν σε θέση να συγκεντρώνει στην υπηρεσία του στρατιές από τις τέσσερις γωνιές του γνωστού τότε κόσμου ήταν πραγματικά τρομερός.

Οι ξένοι στρατιώτες κατά την ύστερη Ρωμαϊκή περίοδο ήταν γνωστοί ως φοϊντεράτι δηλαδή «ομόσπονδοι-σύμμαχοι» και συνέχισαν να αποκαλούνται έτσι μέχρι και τον [9ο αιώνα](#) περίπου, αν και ο τίτλος τους είχε Ελληνοποιηθεί σε «Φοιδεράτοι». Έκτοτε, οι ξένοι μισθοφόροι έγιναν γνωστοί ως «Εταιρείαι» και συνήθως υπηρετούσαν στην αυτοκρατορική φρουρά. Η δύναμη αυτή διαιρούνταν στην «Μεγάλη Εταιρεία», τη «Μέση Εταιρεία» και τη «Μικρά Εταιρεία», που διοικούνταν από τους αντίστοιχους Εταιρειάρχες. Πιθανότατα, ο διαχωρισμός αυτός γίνονταν με θρησκευτικά κριτήρια.

Κατά την περίοδο των [Κομνηνών](#) οι μονάδες των μισθοφόρων διαιρούνταν απλά κατά εθνότητα και ονομάζονταν σύμφωνα με τη χώρα προέλευσής τους: Ιγγλίνιοι (Άγγλοι), Φράγκοι, Σκυθικοί, Λατινικοί κτλ. Κατά τη βασιλεία του αυτοκράτορα [Θεόφιλου](#) αναφέρονται ακόμη και Αιθίοπες μισθοφόροι. Οι μονάδες αυτές, κυρίως οι Σκυθικοί, χρησιμοποιούνταν και σαν αστυνομική δύναμη στην [Κωνσταντινούπολη](#).

Βαράγγια Φρουρά

Κύριο λήμμα: [Τάγμα των Βαράγγων](#)

Νόμισμα του αυτοκράτορα [Βασιλείου Β΄](#), ιδρυτή της [Βαράγγιας Φρουράς](#).

Η πιο διάσημη μισθοφορική δύναμη ήταν οι θρυλικοί [Βάραγγοι](#). Η μονάδα αυτή ξεκίνησε από τους 6.000 [Ρως](#) που ο πρίγκιπας του [Κιέβου](#) Βλαδίμηρος Α΄ έστειλε στον [Βασίλειο Β΄](#) στα [988](#). Οι τρομερές μαχητικές ικανότητες αυτών των πελεκυφόρων, βάρβαρων Βορείων, τυφλά πιστών στον αυτοκράτορα (εφόσον τους αντάμειβε με αρκετό χρυσάφι), τους καθιέρωσε σαν ένα επίλεκτο σώμα, που σύντομα αναδείχθηκε στην προσωπική σωματοφυλακή του αυτοκράτορα. Η Βαράγγια φρουρά αρχικά επανδρώνονταν από Ρως, αλλά αργότερα πολλοί [Σκανδιναβοί](#) και [Αγγλοσάξονες](#) (μετά τη νορμανδική κατάκτηση της [Αγγλίας](#)) προσελήφθησαν επίσης. Προσέφεραν πολύτιμες υπηρεσίες στην αυτοκρατορία και δεν διαλύθηκαν παρά μόνο μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τις δυνάμεις της Τέταρτης Σταυροφορίας στα [1204](#). Μάλιστα, αποτέλεσαν τη μόνη μονάδα που υπερασπίστηκε αποτελεσματικά ένα μέρος της Πόλης ενάντια στους Σταυροφόρους.

Άλλοι τύποι στρατευμάτων

Κεφαλάδες

Κύριο λήμμα: [Κεφαλάδες](#)

Οι Κεφαλάδες ήταν οι στρατιωτικοί αξιωματούχοι που προέρχονταν μόνο από τις τάξεις των βυζαντινών αρχόντων και ονομάζονταν άρχοντες από σπαθίου.

Ιππικό

Το Βυζαντινό ιππικό αποτελούσε τον πειθαρχημένο, καλοθωρακισμένο διάδοχο των Ρωμαϊκών λεγεώνων. Οπλισμένοι συνήθως με τόξα, λόγχες και ξίφη, ήταν ιδανικά προετοιμασμένοι να πολεμούν στις πεδιάδες της Ανατολίας και βόρειας [Συρίας](#), που από τον [7ο αιώνα](#) αποτέλεσαν τον κύριο χώρο αναμέτρησης με το [Ισλάμ](#). Αν κι ελαφρύτερα οπλισμένοι και θωρακισμένοι από τους δυτικούς ιπότες, ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικοί ενάντια στους [Αραβες](#) και [Τούρκους](#) στην Ανατολή και τους [Ούγγρους](#) και [Πατισινάκες](#) στη Δύση.

Κατάφρακτοι

Η λέξη [Κατάφρακτος](#) χρησιμοποιούνταν από τους Ελληνόφωνους και Λατινόφωνους λαούς για να περιγράψει τους βαριά οπλισμένους ιππείς. Το όνομα αυτό διατηρήθηκε από την κλασική αρχαιότητα μέχρι και το τέλος του Μεσαίωνα. Αρχικά ο όρος περιέγραφε ένα είδος θωράκισης που προστάτευε ολόκληρο το σώμα του ιππέα και του ίππου του. Αργότερα χαρακτήριζε τον ίδιο τον ιππέα. Οι [Κατάφρακτοι](#) ήταν τρομεροί αλλά και πειθαρχημένοι πολεμιστές. Άνθρωπος και άλογο ήταν βαριά θωρακισμένοι, και οι ιππείς έφεραν λόγχες, τόξα και δευτερεύοντα όπλα. Ήταν λιγότερο ευέλικτοι από άλλους ιππείς αλλά η αποτελεσματικότητά τους στο πεδίο της μάχης –και μάλιστα υπό την ηγεσία του αυτοκράτορα του [Νικηφόρου Φωκά](#)- ήταν καταστροφική. Οι βαρύτερα οπλισμένοι Κατάφρακτοι λέγονταν Κλιβανοφόροι. Με τον καιρό το όνομα των Καταφράκτων επικράτησε να περιγράφει και τις δύο κατηγορίες ιππέων.

Πεζικό

Η στρατιωτική παράδοση του Βυζαντίου προέρχονταν από την ύστερη Ρωμαϊκή περίοδο και ο στρατός του πάντα περιελάμβανε επαγγελματίες πεζικάριους. Αν και η σημασία τους για τη Βυζαντινή τακτική ποίκιλε κατά περιόδους, συχνά έπαιζαν αποφασιστικό ρόλο στις Βυζαντινές νίκες. Συνήθως έφεραν αλυσιδωτό θώρακα, μεγάλες ασπίδες και κρατούσαν κοντάρια και ξίφη. Υπό ικανή ηγεσία, συνιστούσαν ένα από τα καλύτερα σώματα πεζικού στον κόσμο.

Ο Στρατός της πρώιμης Βυζαντινής Αυτοκρατορίας

Όπως η [Βυζαντινή Αυτοκρατορία](#) ή σωστότερα η *Βασιλεία Ρωμαίων* αποτελούσε τη συνέχεια της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, έτσι και ο Βυζαντινός Στρατός ήταν η προέκταση του Ρωμαϊκού. Το παλιό αυτοκρατορικό σύστημα του Ρωμαϊκού στρατού διατηρήθηκε μέχρι και τις αρχές του [7ου αιώνα](#).

Μεταρρυθμίσεις του στρατού υπό τον Διοκλητιανό και Κωνσταντίνο

Αυτοκράτωρ [Διοκλητιανός](#).

Η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία χρονολογείται από την ίδρυση της Τετραρχίας (Quadrumvirate) από τον αυτοκράτορα [Διοκλητιανό](#) το [293](#). Η πολιτική του μεταρρύθμιση υπήρξε βραχύβια, αλλά η αντίστοιχη αναδιοργάνωση του Στρατού παρέμεινε για αιώνες. Αντί να διατηρήσει το παραδοσιακό πεζικό με τις βαριές Λεγεώνες, ο [Διοκλητιανός](#) το διαίρεσε σε συνοριακές και κεντρικές μονάδες. Η σημασία του ιππικού αυξήθηκε αν και, σε αντίθεση με την κοινή πεποίθηση, το πεζικό παρέμεινε το κύριο τμήμα του Ρωμαϊκού στρατού. Π.χ. στα [478](#), μια στρατιά του Ανατολικού Κράτους συνίστατο από 8.000 ιππείς και 30.000 πεζούς, ενώ υπολογίζεται πως στα [357](#) ο αυτοκράτορας [Ιουλιανός](#) στη μάχη του Στρασβούργου είχε 3.000 ιππείς και 10.000 πεζούς. Μα αν όχι σε αριθμούς (που είχε ήδη αυξηθεί στα χρόνια του Ιουλιανού), το ιππικό είχε αυξηθεί σε σημασία για τη Ρωμαϊκή διοίκηση.

Οι συνοριακές μονάδες (limitanei) επάνδρωναν τα Ρωμαϊκά συνοριακά φρούρια (limes). Οι κεντρικές μονάδες αντίθετα έμεναν στο εσωτερικό και έσπευδαν όπου υπήρχε ανάγκη, είτε για επιθετικούς, είτε για αμυντικούς σκοπούς, καθώς και για καταστολή στάσεων. Οι μονάδες αυτές διατηρούνταν σε πολύ υψηλό επίπεδο μαχητικότητας και είχαν προτεραιότητα από τις συνοριακές σε μισθούς και προμήθειες.

Το ιππικό αποτελούσε το 1/3 περίπου των μονάδων, μα λόγω μικρότερου μεγέθους, αριθμούσε μόνο το 1/4 του συνόλου των στρατευμάτων. Το ήμισυ περίπου ήταν βαρύ ιππικό, οπλισμένο με λόγχη και ξίφος και θωρακισμένο με αλυσιδωτό θώρακα. Ορισμένοι διέθεταν τόξα αλλά προορίζονταν μόνο για να υποστηρίξουν την επέλαση παρά για ανεξάρτητες αψιμαχίες. Το 15% περίπου μιας στρατιάς αποτελούνταν από Καταφράκτους και Κλιβανοφόρους, που χρησιμοποιούνταν σαν δύναμη κρούσης. Υπήρχαν ακόμα ιπποτοξότες και διάφορα άλλα είδη ελαφρού ιππικού. Το ελαφρύ ιππικό ήταν ιδιαίτερα σημαντικό στα συνοριακά στρατεύματα όπου εκτελούσε κυρίως αναγνωριστικές αποστολές. Το κεντρικό πεζικό ήταν οργανωμένο σε συντάγματα (numerus) των 1.200 ανδρών. Παρέμεναν το ίδιο βαρύ πεζικό του παρελθόντος αλλά τώρα κάθε σύνταγμα υποστηρίζονταν από ένα απόσπασμα τοξοτών και ελαφρού πεζικού.

Λίγα είναι γνωστά για τα συνοριακά στρατεύματα. Το παλιό σύστημα των κοόρτεων διατηρήθηκε εκεί και μόνο το ιππικό αναδιοργανώθηκε. Στρατολογούνταν από τις γύρω περιοχές και φαίνεται πως ήταν κακοπληρωμένοι και σχετικά παραμελημένοι. Μα βρίσκονταν στην πρώτη γραμμή και προφανώς είχαν μεγάλη πολεμική εμπειρία, που εκτείνονταν όμως σε μεγάλες μάχες και πολιορκίες.

Οι Σχολές αποτελούσαν την προσωπική φρουρά του αυτοκράτορα και σχηματίστηκαν για να αντικαταστήσουν την πρετωριανή φρουρά που διαλύθηκε από τον [Κωνσταντίνο Α΄](#).

Ο Στρατός της Μέσης Βυζαντινής Περιόδου

Θέματα

Το Θεματικό Σύστημα στα [780](#).

Αποδιδόμενα συνήθως στον [Ηράκλειο](#), τα Θέματα ήταν διοικητικές υποδιαίρεσεις της αυτοκρατορίας, όπου ένας στρατηγός εκτελούσε και στρατιωτικά και πολιτικά καθήκοντα.

Ο Ηράκλειος εμπνεύστηκε τα Θέματα από τον θεσμό των Εξαρχάτων, που ήταν απομωνομένες βυζαντινες νησίδες σε περιοχές όπου κυριαρχούσαν οι εχθροί της αυτοκρατορίας. Ο ίδιος προερχόταν από το Εξαρχάτο της Καρχηδόνας.

Τα πρώτα πέντε Θέματα βρίσκονταν όλα στη [Μικρά Ασία](#) και σχεδιάστηκαν για να αντιμετωπίσουν την Αραβική [τζιχάντ](#), που είχε ήδη αναλώσει τις επαρχίες της [Συρίας](#) και [Αιγύπτου](#). Αυτά ήταν τα εξής:

- *Θέμα Αρμενιακόν*, που σχηματίστηκε γύρω από τη στρατιά της Αρμενίας κι εκτείνονταν από την [Καππαδοκία](#) μέχρι τον [Εύξεινο Πόντο](#) και τον [Ευφράτη](#).
- *Θέμα Ανατολικόν*, που σχηματίστηκε γύρω από τη Στρατιά Ανατολής κι εκτείνονταν στην Κεντρική και Νοτιοανατολική [Μικρά Ασία](#).
- *Θέμα Οψίκιον*, που σχηματίστηκε γύρω από το *Obsequium*, μια στρατιά που παλαιότερα βρίσκονταν υπό την άμεση διοίκηση του αυτοκράτορα κι εκτείνονταν στις περιοχές της Βιθυνίας και Παφλαγονίας.
- *Θέμα Θρακήσιον*, γύρω από τη Στρατιά της [Θράκης](#), που εκτείνονταν στη Βορειοδυτική [Μικρά Ασία](#), στα παράλια της [Ιωνίας](#).
- *Θέμα Καραβησιάνων*, το "Θέμα των Πλοίων" στην [Παμφυλία](#) και [Ρόδο](#), ένα ναυτικό Θέμα υπεύθυνο για την αναχαίτιση του Αραβικού στόλου.

Στρατιωτικοί ιερείς

Στο βυζαντινό στρατό υπηρετούσαν μόνιμα, σε πόλεμο και σε ειρήνη, ιερείς οι οποίοι τελούσαν τη Θεία Λειτουργία και άλλες ιερουργίες και στήριζαν το ηθικό των στρατιωτών. Επίσημως τα καθήκοντα των ιερέων ήταν πνευματικής φύσης και δεν σχετίζονταν με μάχιμη υπηρεσία. Η κυρίαρχη γνώμη των εκκλησιαστικών αρχών ήταν ότι απαγορευόταν η χρήση όπλων στους ιερείς. Ωστόσο στην πράξη αυτό συχνά παραβιαζόταν, ειδικά μετά τον 8ο αιώνα. Κατ' ορισμένους ιεράρχες (π.χ. Μέγας Αθανάσιος, 3ος – 4ος αι. επιστολή προς Αμμούν) επιτρεπόταν η συμμετοχή ιερέων στη μάχη και ο φόνος των εχθρών.^[1] Ορισμένοι ιερείς υπήρξαν στρατιώτες πριν χειροτονηθούν, όπως ο Όσιος Λουκάς ο Στυλίτης (879-979). Ο Λέων ΣΤ' στα Τακτικά, περιλαμβάνει την ιερατική μέσα στις «τέχνες» που *συνεργούσι τη φύσει του πολέμου*. Πληροφορίες για τους στρατιωτικούς ιερείς περιλαμβάνονται και σε αφηγηματικές πηγές, όπως αγιολογία. Μέσα στα καθήκοντα των ιερέων ήταν η ευλογία και ο καθαγιασμός του στρατού και των βάνδων ή φλάμουλων (σημαιών) που γινόταν μία ή δύο ημέρες πριν τη μάχη, και η τέλεση λειτουργίας και θείας μετάληψης στους στρατιώτες που γινόταν το βράδυ ή το πρωί πριν τη μάχη. Ο Πορφυρογέννητος αναφέρει ότι μεταξύ άλλων πρέπει στις εκστρατείες να μεταφέρεται και σκηνή – εκκλησία με όλα τα ιερά σκεύη. Στο ναυτικό ο ιερέας συνοδευόμενος από διάκονο τελούσε σύντομη ευχή σε κάθε πλοίο ξεχωριστά μετά την επιβίβαση των στρατιωτών. Οι ιερείς τελούσαν επίσης επινίκιες λειτουργίες στο πεδίο της μάχης εφ' όσον αυτή ήταν νικηφόρα.^[2]

Βιβλιογραφία: Wikipedia

ΤΕΛΟΣ

